

Nemzeti Társalkodó.

KOLOZSVÁRT

15-ik szám.

PÉNTEKEN.

April. 12én

Tartalom: Svédhon és királya Bernadotte. Nagy atyám alma. (Folytatás). Állandó becs. Honi nagyság.

SVÉDHON ÉS KIRÁLYA BERNADOTTE.

Bernadotte, mint XIV János Károly svéd király, most hala meg 80 éves korában. E' nagy monarcha szülei szegény kézművesek valának Pau-ban, (déli Frankhonban), kik magzatjokat valamennyire írni 's olvasni tanítatván, magok mellett segédül használák. Bernadotte, minden szebb jövő reménye nélkül, leverve a' családi nyomor napontai látása által, tizenhat éves korában mint közlegény beállta katonának egy frankhoni gyalogezredbe. Iskola és nevelés nem sokat tettek volt rajta; de sors és szilárd akarat helyre ütének minden hiányt a' dúson megáldott ifiun. Pontossága és szolgálati buzgalma 's nyájas, emberséges viselete által megnyeré előjárói elégedését 's figyelmét, bajtársai szeretetével együtt, 's katonai durvaságtól üresen, szolgálattól fenmaradt minden óráit önképzésre 's annak tanulására fordítá, mi őt elkezdett pályáján előviheté.

Huzomosan segíté strázsamesterét az irodai munkáknál csüggedetlen, és díj nélkül 's csak nyolcz évigleni példás szolgálat után érte el a' katonai méltóságok első fokát: a' káp-

lárságot. A' forradalom kitörésekor altiszt volt ezredénél. De a' forradalom által lehullának a' korlátok, miket születés, rang, tekintély és gazdagság vonni szoktak volt országos szolgálatban egy nagyra termett léleknek elébe. Bernadotte, ki tiz év alatt a' káplárságnál feljebb nem tudott volt menni, a' hadiseregben 's csatamezőkön gyorsan ment elő lépcsőről lépcsőre. Már 1792 mint vezére egy zászlóaljnak „Custine“ alatt kitűnőleg viselte magát, 's a' haditudósítások nevét többször említék a' legvitézsek sorában. 1793 mint ezredes vezérelt egy brigádot; Kleber a' csatamezőn tábornokká tevé őt; a' Fleurusi ütközetben egy osztályt vezet, 's a' győzelmet eldönti.

Ekkor kezdé meg a' Bonaparte lángesze sasröptét. A' köztársaság, seregeinek élén mint főtabornokát, Olaszhon síkjaira küldé őt, hol a' harcznak el kelle válni. Ott találja Bonaparte Bernadottet mint osztályos tabornokot. Ama nagy férfiú, ki olly jól tudta az emberek becsét kinézni, megítélni, 's képességeiket használni; megajándékozta Bernadottet barátságával, 's ebben a' Frankhon fegyvereit leginkább dicsőítő hadjárásban, a' legbajosb feladatokkal bizá meg.

A' Campo formioi béke fegyvernyugvást szerze; a' győzelmes köztársaság Párisba hívá Bernadottet, 's követe gyanánt

küldé Bécsbe. Büszkén tüzé ő megérkezése napján a' háromszinü lobogót palotája fölé, de a' régi császárváros föltámadt népe leszagatá azt és Bernadotte ott hagyá Bécsset. Az újra kitört háboru növekedő elkeserülés-sel vitelék. A' köztársaság akkori kormánya (a' directorium) belsejében erőtlén vala, 's nem képes, külviharokat olly erővel fogni fel, melly a' diadalnak keze. E' criticus állapotban emelé a' közvélemény Bernadottet hadiministerré. Ő a' köztársaság sergeit uj bátorsággal ihlé, 's rendet hozza a' rútul elvesztelt igazgatásba. De a' nem csupán szigorú, de egyszersmind egyenes 's igazi republicanus érzelmü minister, nem igen tetszhetett a' Frankhonon hatalmaskodó pártnak: Bernadotte elbocsáttaték. Majd következék Brumaire 18ika. Ez Bonaparte kezébe adá Frankhon uralkodását. Ennek megszilárdítása végett elhatározá az első consul 's majd császár, a' nemzet legméltóbbjait jutalmak, hivatalok 's fényes méltóságokkal tetézni, mind ezek fölemelését a' magáéhoz csatolva. Bernadotte ország marsallja, Ponte-Corvoi fejedelem lön, dúsan adományozva.

A' jeni kettősütközet földre terité Poroszont; béfejezé Németország lenyügözését. Frank sergek áraszták el északi tartományait 's szállásolák be magukat mint tulajdon honjokba. Bernadotte vala főparancsnok felettek; főhadiszállása Hamburg. Ha elébb csak a' hadfiát látták 's csudálták, most alkalom vala az embert venni szemügyre. Egyszerűsége, igazságos volta, 's az ő mindég emberszerető bánása, gyakran a' legkényesb körülmények közt, az elfoglalt országban majd közbecsülést és bizalmat vívtak ki számára. Tan senki sem szerzett magának hasonló viszonyok közt ragyogóbb és tiszteletteljesb véleményyt, 's ez töré meg neki az utat a' svéd királyi székre. IV Gusztáv, önfejes mint XII Károly, a' nélkül hogy ennek lángeszét bírná, Napoleon ellen örök gyűlölséget esküdt, 's egy kalandos, dicsőség nélküli háboru által a' nemzetet maga ellen felingerlette vala. Azkényszeríté őt a' trónról, maga 's maradékira nézve, nagybátyja részire lemondani. XIII Károlynak nem volt gyermeke; fogadott fija 's kijelelt utóda, a' Holstein-Augustenburgi herczeg meggyilkoltaték. A' svéd trónöröklés újból kérdés alá lön véve. — Im a' választás egy idegenre esik, ki a' világ vélemé-

nyében olly magos polczra küzdötté volt fel magát! Bernadotte Párisban volt 's éppen Napoleonnál, midőn vevé a' sürgönnyt, melly őt a' svéd trónra hívá. Átnyujtá a' császárnak; sötéten húzá ez össze szemöldeit 's néhány pillanatig mély gondolkozásba merülve, illy szókkal adá azt vissza Bernadottenak: — „Utazzon kegyed; ám menjen a' sors teljesülésbe!“ — Így lön az alacsonság és szegénység idegen gyermeke, ki szülötté honában nyolcz egész évig mint közlegény hordozta a' tarisznyát, trónörökössé egy hatalmas országban, fejedelmévé két nemzetnek Europa legnemeb szivü népei között.

Mig Bernadotte, mint svéd trónörökös, uj hona 's magos rendeltetése érdekeivel volt egészen elfoglalva, makacson ment Napoleon elkezdett után a' megbukás felé. Mit sem törődve más állodalmak érdekeivel, mindenütt vak hódolatot erőszakolt az akkor olly hatalmas ember, 's Anglia ellen olly határtalan gyűlöletének okvetetlen betöltését. A' férfiu, kinek a' gondviselés kezeibe látszott vala tenni egy világ boldogításának minden eszközeit: félreismeré dicső rendeltetését. A' népek minden ráépített reménye keserü csalódássá változék, 's évről évre mind inkább zárá be vasszivét az emberiség szentebb és magosb érdeki elől. Minden szabadságot 's idegen népek függetlenségét gunyoló döllyffel üze diktátorságot, melly kormányokat és népeket egyiránt elkeserite; 's illy elkeseredés gyümölcseül szülemlek ama rettenetes szövetség, mellyen a' leghatalmasb erő, melly Nagy Károly óta e' világrészen uralkodott, végre mint folyó a' szirten megtörék

Bernadotte, helyzeténél fogva belevén avatva a' szövetségeselek czélzataiba, 's a' népek hangulatát ismerve, e' mellett képes a' szemközt álló erőket egymás ellenében meglátolni, egy perczig sem volt kétségben egy illy küzdelem kimenté felől. Már egy magasztos példát adott volt a' népeknek Spanyolhon, mennyit tehet erkölcsi erő természeti erőszak felett; már az Oroszhoni téli hadjárás megtörte volt a' császári sergek erejét visszahozhatatlanul; már fegyverben álla a' felbátorodott porosz nép a' bitorló ellen: Bernadotte a' legnagyobb ihlettséggel, mit a' császár nagysága iránti tisztelet 's barátság és hála önthettek belé, kéré 's unszoló most legutóljára a' hatalmast, fordulna meg, 's a' bizonyos romlás ösvényét hagyná el. „Akarja-e

ön" — így irt hozzá márt. 13, 1813 — „bírvá a' földnek legszebb országát, annak határait végnélkül tovább terjeszteni 's egy az önénél kevésbé hatalmas karnak a' népek kiríthatlan gyűlölségét 's végetlen harczait hagyni gyász örökségül?" — 's a' kimenetelt sejtve, hozzá tevé: — „Ha pedig más választás nem marad, mint a' világ szabadsága 's elnyomása közti viadal — akkor így szólандok a' svédekhez: „Én értetek és veletek vivok! — Sire! — A' fejedeleme nézt sem barátság sem harag nincs; csak kötelességek vagynak betöltendők a' népek iránt, mellyek kormányzatára őt a' gondviselés meghívta.“

Svédhon beleállta a' Napoleon elleni szövetségbe. Bernadotte 30,000nyi serget vezérle a' népek csatájába Lipschéhez 's elősegíté a' jobb ügy diadalát. De a' Rajánál régi honja küszöbén megállta, 's csak midőn a' szövetségeselek fényes diadalmi pompával Párisba bementek, indult, kerülve minden feltűnést; a' fővárosba. Timoleon is, midőn hazáját testvére zsarnokságától megmenté, engedve a' természet érzéseinek, beleplezé arcját. —

Bernadotte az élet késő alkonyán hunya el; ő a' legszebb, legdicsebb célt, mellyet halandó maga elé kitűzhet, elérte. A' legterhesebb körülmények közt, veszélyek árjában, mellyeket a' jelen nyelve elhallgatott, de a' történet musája följegyez, mindig olly eszélyt, bölcsességet, szelid és igazságos bánást mutatott, mellyet ellenei sem mernek eltagadni.

(Folytatása következik).

Nagy-atyám álma.

(Knowles I. S. után angolból)

(Folytatás.)

Az alak Lotti volt! A' mit a' cselről beszéltek úgy történt: bácsija őt három nap tartotta a' hajón — három napig szenvedé bácsija és a' kapitány fáradhatatlan üldözéseit; de mit tehet az egész világ zsarolása is, ha mellette legkisebb hajlam sem dolgozik? Lotti, mihelyt a' csel megtudá, kéréseikre, okoskodásaira csak azt felelte:

„Vigyenek vissza Corkba!“

Alhatatatosan megpróbáltak még egy más és egy harmadik napot is; de látva hogy általa inkább vesztenek, mint nyernek, végre engedtek. A'

hajót megfordították 's szürkületkor szokott kikötőhelyére jutottak; a' parthoz csak este tíz órára érkeztek; de a' hü Lotti a' késő idő daczára is, kedvese érzéseinek kivül minden egyébről megfeledkezve, Rikhárd szállására sietett — kérdezősködött utána — 's megmondák hogy nincs hon, hazatérő útjában azonban a' fennebb leirt állapotban találta.

De a' kedvetlen eseménynek nemcsak ő volt tanuja. Bácsija sejtve szándokát, messziről követte volt. Az út éppen Györgyutczán ment-át. Midőn a' korcsma elébe érkezett, Rikhárdot két barátja éppen akkor hozá ki belőle. A' bácsi jól tudta hogy Rikhárd, ki nek gyakori kicsapongásai előtte ismereteselek voltak, e' házhoz járatos.

„Vajjon nem Rikhárdot viszik-e amott?“

Lépesét megkettőztetve kísérte őket — onokahugát megpillantá, látá hogy kedvesére ráismert, 's tovább indult, mikor Lotti hozzá érkezett, eleibe állta — karját ragadá 's kéré forduljon meg és lássa mi történik megette. A' lány megszégyenülve fejét lehajtá 's szótalan állott.

„Jer,“ — monda bácsija, — „e' dolog komolyabb színt kezd ölteni, mintsem benne az alkíméletnek helye lehetne! Határozd el magad, egy baromhoz vagy egy férfiuhoz méssz-e. A' jövő hét végeig elmélkedj róla. Az alatt semmi izengetés, semmi találkozás! Addig a' házból nem méssz ki. Azután pedig kezded egyiknek vagy másiknak kell nyujtanod! Atyáddal még ma este beszélni fogok!“

Lotti szobájába vonult. A' két testvér magára maradt, egy óráig komolyan beszélgettek. A' bácsi győzött.

„Jól van János“ — mond az atya — „nem bánom.“ Legyen úgy mint akarod. A' jövő hét végén menjen ahoz a' kit kettőjük közül választani fog; de előre mondhatom neked: igen jól tudom mellyiket fogja választani.“

„A' lány tán nem örült meg Anti bátya“ — felelt a' bácsi. — „Mondom neked jól tevéd hogy tanácsom követted, majd magad is úgy fogod találni. A' nőknek természete az ellenkezés. Ha lányoddal tovább is ellenkezel, csak azon korlátot látja melly a' nyomorult ifjuvali összekelésében gátolja. E' foglalja el minden gondolatait, annyira hogy a' következésekről merőbe megfeledkezik. Vedd el azt 's ezek is legott eleibe fognak állani és kétségkivül meg is teszik hatásukat. Ha szinte

nem így lenne is, a' lányt nem kell megölni! Te mindennap látod 's észre sem veszed milly beölyással van rá azon ifju jelen állapota! Anti bátya, tudod-e mit mondok, én alig valék egy évig távol 's onoka-hugomra már is alig ismertem! Ha nem akarod hogy a' sirás kezébe jusson, egy más évet ne próbálj így tölteni véle. Az egyetlen helyes út csak az, mit én ajánlottam, 's a' mit te is elfogadtál. Ha ez ügyben a' leánynak szabad akaratot engedünk, magába száll 's megfontolja mi tevő legyen. Én hiszem, hogy lesz esze, 's a' jobbikat választja, mert különben bizonyos nyomor áll előtte. Ha ifju barátomhoz megy minden jól van, ha a' másikat választja az is jobb mint a' halál. Jó éjszakát Anti bátya.

A' kiszabott idő nagyobb részét Lotti már eltöltötte volt; ezalatt szobájából egyszer sem mozdult ki. Új imádója naponként állhatatosan látogató. Jelenlétét mindig tudtára adták, de a' lány tudni sem akart róla. A' gondolkodásra adott időből még csak egy nap volt hátra.

Rikhárd bódító 's embertelen vétke mellett is Lottit gyöngéden szerette. A' mit neki mondott volt, szörül szóra igaz vala. Iránta való hűségét soha legkevésbé sem szegte meg. A' tivornya utáni reggelen magához jöve legelsőben is azt kérdé: Lotti vissza jött-e?

„Vissza.“

„Mikor?“ tudakolá Rikhárd.

„Tegnap estve?“

„Honnan tudod?“

„Itt volt.“

„Itt volt! — viszhangzá Rikhárd rendkívüli felindulással. — „Itt volt,“ — ismétlé — „Hol?“

„Itt a' házban.“

„Lotti itt volt! ebben a' házban? Drága nemes szivü lány! kétségen kívül hogy magát kimaradása miatt kimentse! Hogy elkínzott szivem nyugalomát visszaadja! — és én — mikor járt itt?“

„Tegnap este.“

„Hány órákor?“

„Tizenegy óra tájt. Csak kevéssel azelőtt hogy önt-barátjai hazahozták.“

A' különben is halvány Rikhárd erre még jobban elsápada, homlokát mély nyugtalanság árnyékolá be. Ugy látszék szivét egyszerre terhesen aggasztó sejtelmek rohanák meg. Végre megszólala.

„Vajjon rám ismert-e?“ kérdé akadozva.

„Félek tőle, hogy igen. Mikor barátjai önnel közeledtek éppen akkor kísértém volt ki; az ajtóban megállottam egy kevéssé, 's utána néztem; ön mellett elmenve egy pillanatra megállott. Látám hogy kezét össze kulcsolta 's azután elsietett.“

„Volt-e valaki vele?“

„Senki sem, hanem tovább haladva, mint látám, egy férfival találkozott, ki úgy hiszem éppen utána leskelődött, e' férfi a' kisasszonyt mihelyt hozzá érkezett, megragadá 's véle együtt elsietett.“

„Millyen forma lehetett e' férfi?“

„Olyan forma állásu, mint a' Lotti kisasszony bácsija.“

Rikhárd nem tudakozódott tovább. Gondolatait nagyrészt ki lehetne találni.

Több nap mult el a' nélkül hogy Rikhárd Lottiról, kinek, hogy úgy mondjam próbáltása idejéből még csak egy nap hiányzott, legkisebb hirt is hallhatott volna. Rikhárdot egy nagy örvongő láz szegzé ágya fenekére. Mindent elkövetett hogy kedvesét csak egyetlen-szer is láthassa, de hasztalan. Szokott találkozási helyük, a' szokott órában még látta őt egyszer kétszer, de egyedül, 's a' hasztalan várakozás kínjai között. Eltökélve véle találkozni, házukhoz ment, de hozzá teljességgel nem bocsátották. Irt neki, de a' lány feleletre nem méltatá. Ekkor a' korcsomát szokott-nál gyakrabban kezdé látogatni. A' puncsos pohár szünetlen kézen forgott. A' kül izgató szerek, a' belőlről fellázadott érzelmekkel együtt az agyot dühösen megrázták. Iszonyu „delirium tremens“ verte le lábáról! Éppen a' veszély legkényesebb fokán vala. És ekkor mint feljebbis emlitém, azon időből, melyre volt háttározva a' Lotti nyilatkozata, még csak egy nap hibázott.

„Lotti“ — szólítá meg egyik ifju barátnéja, ki éppen ezen nap reggelén történetesen látogatására jött volt, — „igaz-e hogy nem sokára vigan leszünk? Az egész város beszél hogy menyegződ rövid időn meglesz.“

„Bácsim 's atyám rendezék így“ — felele Lotti nyugalommal — „'s nekem természet szerint nincs más ohajtásom, mint kívánságaikat teljesíteni.“

„Ah“ — viszonzá a' másik sohajtva, — „szegény Rikhárdot lelkemből sajnálom.“

„'S miért sajnálnád?“ kérdé Lotti.

„Hogy is kérdezhetsz illet,“ — viszonzá barátnéja — „e' szegény ifju igazán szeret, mint bátyám mondja egész lelkéből, szivéből! Ez szerelméért még is csak igen kemény bér; habár veszélyes kicsapongásai méltó büntetésül igen is megérdemlené.“

„Mit érdemlene meg?“

„Hogy kezud másnak adod.“ — Lotti keményen barátnéje szemeközé nézett, ki folytatá — „s még is Lotti, megbocsáss ha azt mondom — de benned nemünk makacsságából egy kicsivel többet képzeltem volna.“

„Makacsság! — Nő — tovább csak!“

„Inkább rendithetlenségnek, állhatatoságnak nevezem hát.“

„No, így már közelebb is jársz hozzá,“ közbe szolt Lotti.

„Elég az hozzá, azt mondám, benned csak több állhatatosságot tettem volna fel, mintsem régi barátodat egy hozzá képest, mondhatni, rád nézt egészen idegennel olly hamar felcserélhesd.“

Lotti eddig varrójával foglalkozott, most azonban letevé 's szemét viszont keményen barátnéje vonásaira szegzé, de nem szolt.

„Egy nő sem kívánhat magának állhatatosabb kedvest,“ — folytatá a' másik — „mint bátyám szavai szerént a' tied volt; ő Rikárdot igen jól ismeri; 's még is azt mondja, megmerne rá esküdni, hogy Rikárd szorosabb ismeretségteltől fogva egész a' mái napig kívüléd más nőre még csak nem is gondolt. Ezért legalább érdemelt volna egy kis tekintetet.“

„Megvallom — monda Lotti — ezért egy kis tekinteten kívül még többet is érdemelt.“

„Mit?“

„Ugyan azon kirekesztő vonzalmat részemről is.“

„Sajnálom hogy azt eljátszodta“ — mond a' másik félig magaban. — „Egy állhatatos szeretőnek sok hibát meg lehet bocsátni. Nem is csoda ha szegénynek eszt vevé, midőn látá a' más számára mindig nyitva álló ajtót elötte mindig becsukatni. A' mult kedden, úgy mondják kopogtatott rajta, de alig nyilott meg 's legott hecsapták orra előtt; 's öt minuta sem tölt belé hogy bácsid barátját, új imádodat az ifjú kapitány R — t bebocsátották. Nem csoda ha ez eszt is vevé! Bátyám egy óra mulva egy társaságban találá 's azt mondja hogy a' kétségbeesés és nyomorúság olvas-

hatólag ült arczáján. Szokott italuk, puncs mellett ültek, Rikárdot is meghívták; de ez ügyet sem vetve, egyik mellette levő asztról egy történetből rajta levő kemény szesszeltele üvegből nagy kelyhét megtölté 's egy huzomban utósó cseppig kiívá.“

„E' már igazán örülség!“ — felkiálta Lotti — „Egy csep kimelés sincs benne irántam! egy csep szánalom sem! Hisz csak nem kételkedhetik bennem! Ezt nem teheti!“

„Ezt nem teheti!“ — vizshangzá barátnéje — „Nem teheti“ ismétlé újabban — mikor te éppen más neje akarsz lenni!“

„Zsófi!“ — kiálta Lotti egyszerre talpra pattanva 's szép alakját a' maga teljes nagyságába kiegyenesítve. — „Zsófi, te csak az i-mint emlited nemünk állhatatosságát.“

„Igen!“ felelt Zsófi barátnéje komoly hangján megütödvé.

„Hiszesz-e benne?“

„Hiszek.“

„Hiszed-e hogy én nemünknek méltó tagja vagyok?“

„Hiszem.“

„S még is felteheted rólam azt, hogy én szegény Rikárdot elhagyhassam? Soha sem! Nem, ha szintén ő még inkább megfellekednék magáról, mint eddig! Nő vagy-e? Nem tudod-e hogy e' veszélyes szenvedélye miatt, mellynek annyira neki adta magát, egyik barátja a' másik után oda hagyá. Azt kérdelem még egyszer nő vagy-e 's még sem tudod képzelni, mi befolyása volt rám ez elhagyatásnak? Az Zsófi m, hogy őt nekem kedvesebbé, örökre kedvessé tevé! Elhagyni őt! Oh Zsófi, hát csak így ismeresz engem? Hét éve már hogy Rikárdal egymást szeretjük, 's azolta iránta vonzalmom soha még csak egy pillanatra sem csökkent! annyival kevésbé tántorodhatott meg irántai hűségem. Bácsim egy indítványt teve 's atyám elfogadá. Nekem egy pár hetet adtak gondolkozásra. Ez idő már csaknem kitölt. Holnap kezemmel szabad vagyok. Mit képzelsz, tanakodtam-e felette, kinék adjam? Nem, egy pillanatig sem! Ott hol barátaim csak kétségbeesést látnak, alapul földi boldogságom. Holnap Rikárdommal az oltárhoz megyek.“

Zsófi zavarodva bámult barátnéja lelkesült vonásaira. Szemét nyugtalanul 's határozatlanul jártatá szerte szét 's elhalványult.

„Mi baj?“ kérdé Lotti.

„Késő már!“ fakada ki végre egy mély sohajjal.

„Késő! Mi késő? Az istenért, mit jelent ez? — Szólj!“

„Rikhárd, mint mondják haldoklik.“

Lotti arcát a' vér elhagyá; szemei, mint ha helyökből kiakarnának szökni, kidőledtek; torka görcsösen vonaglott; lelkendezett — sikoltott — és lerogyott.

Rikhárd az elválasztó ponton állott — a' nyavalya benne a' természettel végső harcát küzdé, mellynek kimenetele élet vagy halál. Négy nap olta álom nem jött volt szemére. Lázás agya borzasztó, 's szakadatlan munkássággal varázsla elő visiót visió után, melylyek az iszony minden képzelhető körülményeitől valának kísérve. Az illy esetekben rendszerint kifejlődni szokott természetfeletti erő korlátolására minden használni szokott eszközt elő kelle venni; mert a' beteg lázas álmái valóságáról olly mélyen megvala győződve, hogy csalódása ollykor ollykor még a' körülötte valókat is megragadá; annyira hogy ezek szemöket néha öntudtokon kívül arra fordíták, merre a' beteg nézett, mintegy azon kísértetet keresve, melly égő szeméit magára voná 's annyira oda tapasztá, hogy miatta helyökből majd kiszöktek. De egyszerre változás következett. Az idegek szörnyü izgultsága némileg csilapult, mi vagy az élet gyenge de szerencsés előnyomulása vagy pedig a' halál végső rohama vala.

Rikhárd tizenkét óránál tovább feküdt, ugy szólva, minden életjel nélkül, csak az állati meleg volt még némileg érezhető testében, 's húsa lágyasága bizonyítá hogy az életnedvek folyása még tökéletesen nem akadt fel benne. Az orvos arca komoly volt, a' körülötte levőkén pedig a' szorongás kiülő vonásokkal vala festve — látszott mennyire epednek feleletért azon kérdésre, mellyet ajkuk kiszólani nem mert, de a' melly keblüket annyival terhesebben nyomta és háborgatta 's a' mellyet le nem tudának csendesíteni.

De volt itt egy ki szemét a' beteg arczáról soha el nem fordítá, hanem csak ollykor ollykor veté az égre egy egy esdő fohászszal — ki gyenge kezében gondosan tartá a' betegét 's lesve lesett abban minden legkisebb izom vagy ér mocczanást 's általa reménysugárt.

„Megél!“ dönnyögé az orvos. „Megél!“

A' bizonytalanságot, ez egyetlen arczot kivéve, mindeniken remény váltá fel. Ez egynek kifejezése legkisebbé sem változott, rajta még mindig a' maga teljességében vala kinyomva azon ragaszkodó állhatatosság, mellyel a' nő szerelme tárgyához tapad, midőn annak eltávozását vagy elvesztését remegi. De most ez is változott. A' hó-nyak lassan lassan előre görbült — az ajkak mintha lélekzetet akartak volna szivni megnyitak — homloka erei kidagadtak, másik szabadon levő kezét, mint ha csendet vagy figyelmet akarna inteni, lassan felemelé és tartá. Az ágytakaró felemelkedett és alányomult — a' beteg ágyából mély sohaj hallott — a' fekvő szempillái reszkettek — felnyitottak — de az általok fölfedett szem üres meredtségéből látható volt, hogy az eszmélet, ha szintén helyre állott is, de még homályos is bizonytalan. Másodszor is sohajtott — ágyában megfordulni próbált — segítették — arca most a' rajta csüngővel szembe esett, de nem ismert rá, sem a' belőle rá önzönlő részvétet és gyöngédséget nem vevé észre.

„Rikhárd!“ susogá a' legédesebb szózat, melly valaha érzés rohamát nyilvánítá — „Rikhárd! — Édes Rikhárdom!“

Nem értette. A' hölgy ismét és ismét próbát teve az ájultan fekvőt öntudatra hozni, szava minden ismétlésre mélyebb érzéssel tölt — 's ajka a' szólított füléhez lassanként közeledék, mig arcz arczot ért, 's megeredt könnyü próbáltak hangja mellett szólani, mellynek törekvései még eddig sikeretleneknek látszának.

„Kisasszony mérsékelje érzéseit,“ — mond az orvos — „Jelen állapotjában tán jobb lesz ha önre nem ismer,“ egyszersmind megpróbálá felemelni.

„Ne!“ nyögé lassan a' beteg — de olly lassan hogy alig leheté hallani.

„Megálljon!“ közbeszólt a' lány.

„Mi baj?“

„Ő volt! Megszólalt!“

„Jobb lesz őt magára hagyni! Jöjjon, — kérem jöjjon!“ monda az orvos 's egyszersmind kimélve elvonni próbálá.

„Szent Isten! — megfogott! kezét az enyimre szoritá.“

Mig hozzá szóltott, az orvos felé vala fordulva. Most viszont a' betegre hajola.

„Rikhárd! édes — édes Rikhárdom!“ ismétlé olvadó hangon.

A' megszólított szeméből erre-érzelem's egyszersmind szerelem sugárzék, 's Rikhárd bárha erőtlen szóval, de még is gyöngédséggel teljes hanggal rebegé ki feleletül a' „Lotti!“ kedves nevét. Az orvos ekkor közbe veté magát.

„Mind kettőjöknek hallgatást kell parancsolnom,“ — monda, — „de mivel önt megismeré 's azt kívánja hogy itt maradjon, maradjon itt, azonban adja értésire hogy beszélők nem szabad.“

„Rikhárd!“ — monda Lotti, ajkát kedvese fülére hajtva — hallgass rám, de ne felelj, különben az orvos kiküld mellőled. Nyugalom könnyíteni fogja gyógyulásodat. 'S mihelyt egészséged helyre áll, nőd leszek — atyám összekelésünket többé nem ellenzi. Csitt! ha szeretsz hallgass!“

Rikhárd szót fogadott, de az ajkuknak megtiltott beszélgetést szemükkel folytaták, míg nem a' végkép kimerült beteg a' jóltevő természet erőt véve, mély és erősítő álomba szenderíté.

Mihelyt Lotti azon ájulásából, mellybe a' bártnéja által közlött szerencsétlen hír ejté, kiüdünt, töstént atyjához szaladott, neki mindent elbeszél; könnyörgött hogy ha leánya életét szereti, Rikhárdali összekelésének ne legyen többé ellene; 's végre helybehagyását töle kicsikorva, rögtön kedveséhez szalada, a' hol történt osztán az éppen most elbeszél jelenet.

Rikhárd egy pár hétre fellábbadt 's egy hónapra Lotti férje lön. Egy évi zavartalan boldogság, a' Rikhárd szoros önuralkodásának következése, bizonyítá szerelmük mélységét és azt: hogy a' nő jelleme a' kicsapongó férj megjobbulására milly hathatósan befolyhat. A' más év is elkezdődött 's félig el is mult a' nélkül hogy házi boldogságuk öregbülését kivéve sorsukon legkisebb változás történt volna; midőn azonban egy kereskedő megbukása, kinek Rikhárd tetemes pénzösszeget kölcsönözött volt, házi körülményeit annyira megrázá, hogy ha nem hasonló sorsal, de legalább legkinzobb zavarokkal fenyegeté. Ez vala a' próba, mellyből megkelle teteszeni hogy lelke saját kutfejeiből fenn tudja tartani magát vagy pedig ereje fentartása és megújítása végett, a' többnyire csalékony ide-

gen eszközökhöz kell folyamodnia? A' küzdés egy darabig heves vala. De a' régi szokások hatalma végre még is kitünt. „Ne engedhetne-e nekik egy kicsit?“ Erős ember az, ki akkor is csak kevésbé enged, midőn a' már egyszer elhagyott véteknék magán viszont, bár mi kicsi befolyást engedett. — Legkisebbet se engedj! E' parancs eléggé meggyőzhet a' veszély nagyságáról. Szegény Rikhárd! A' korcsomába viszont járni kezdett. Eleinte még tartott egy keveset. — „Csak egy bizonyos ideig fog mulatni azután haza megy;“ egy darabig haza is ment. Semmit sem gyánító neje a' visszaesését nem vette mindjárt észre.

„Foglalatosságai — gondolá Lotti — természetesen nem engedik hogy estéit, mint szokta volt, itthon töltse.“ De az otthon ülésre szabott idő naponként rövidebb rövidebb lett; 's végre csak lefekvés idejére jött haza; 's ilyenkor osztán a' poharazás miatt égő és kábult fő, türhetetlenül vágyott a' párnák nyugalomára. „Igen is bizonyos volt már, hogy Rikhárd viszont a' kicsapongásnak adta magát.“ A' türő nő hallgatva szenvedett. Ajka soha szemrehányást nem tett, hanemha, mit meg nem akadályozhatott, arca és alakja, mellyen a' bánat nyomai kezdének mutatkozni.

Most következik már azon körülmény, melly beszélyem főtárgyára szorosabb bevezetőül szolgál, 's a' melly az emberi természet állhatatlanságát 's gyengeségét meglepőleg kitünteti; mert mikép lehetne különben elhinni azt, hogy egy férfi, ki annyira szeretetik, mint a' mennyire Rikhárd is szeretve tudá magát, ki olly sokat vétett, de a' kinek mig szünetlen véte, olly tiszta szívből, olly angyali módon megbocsátottak — mikép lehetne hinni azon férfiról hogy azon lényt, kinek olly sokkal tartozik, minden igaz ok nélkül, nemcsak tolvajnak hanem egyszersmind, midőn tettét állhatatosan eltagadja, megátalkodott csalfának higgye?

Most már Rikhárd sokkal tovább maradt ki. Többször ismételt nyilvános kívánságaira, Lotti már többé nem várta; egy égő gyertyát hagytak számára, maga pedig egy fő kulcs segedelmével jött be többnyire hét, három, négy sőt reggel öt órakor is.

Egyszer némi fizetésbe száz fontot vett be egyetlen bankjegyen. Bankárjához kül-

deni már késő volt, siettébe pedig íróasztalába, hova zsebtárczáját már bezárta volt, restelvéen tenni, mielőtt östére kimenne, csak úgy zsebébe nyomta, 's kiindult a' szokott helyre pajtásaihoz. Éjszaka nagyon későn 's tökéletesen megittasodva ment haza.

Másnap nagykésőre jött le reggelire. Szerető neje békén várta 's midőn jőni látá felkölt és ajkait mellyekről egyetlen haragos, feddő, de még csak e' részben kérő szó sem jött, eleibe tartá. Rikhárd hátra vonult előle, 's csaknem gorombán taszítá vissza, azt mondvá hogy üljön le 's vele szembe egy székbe veté magát. Azon hogy magát mentegesse, már rég túl volt, de ezelőtt ilyenkor nejét mosoly 's egy szives csók nélkül soha sem köszöntötte. Arcza most komor vala, nejére egy vizsga tekintetet vetett de még sem szólt, hanem duzzogva 's viharteljesen hallgatott,

„Mi baj Rikhárd?“ kérdé a' törő nő egyszerűen.

„Lotti,“ — monda Rikhárd komolyan, — „én ismerem gyengeségemet! Tetteim menthetetlenek! Irántad nem viseltem magam úgy mint kellett volna! — de egy nőnek férje gyengeségével még sem illik csúfot üzni.“

„Rikhárd, mikor üztem én csúfot a' te gyengeségeddel? Mit értesz ez alatt? Mire magyarázzam ezen hozzám első goromba szavaidat?“

„Lotti,“ — folytató Rikhárd, — „mindent bocsáthatok csak a' tettetést, kikerülést vagy kereken kimondva: a' csalást nem! Tegnap éjjel későn jöttem haza — 's mint megvallom közelebből többször is megesett — nem voltam egészen magamnál — nem tudtam eléggé ügyelni magamra. Te erőtlenséggemmel csúfot üztél! Valld meg, 's megbocsátom és elfeledem.“

„Megbocsá od! — Elfeleded! — De mit? isténért mondd meg mit? Rikhárd, menyegzőnk órájától egész mostanig semmit sem tévék, minek bocsánatodra vagy feledésedre szüksége lett volna.“

„Tevél, a' múlt éjszaka midőn öntudat nélkül jövék haza, vagy ma reggel mig aludtam.“

„Mit tettem?“

„Zsebemből, vagy valahonnan hova zavarodásomban tevém, elvevél pénzemet.“

Erre Lottinak minden csep vére arczára

tolula. Talpra szökött. Szemeit vadul szegezé rá. Ő meg tekintetét, habár nem is erőtetés nélkül, de keményen viszonzá. A' nő néhány pillanatig szoborkint állott így, azután hirtelen sirva fokadva székébe rogya 's csak lennyit szólhata: „Rikhárd!“

„Adj reggelit,“ monda Rikhárd. Lotti megtevé 's egy findzsa teát töltvéen eleibe helyezé. Ő felvette, félig kiitta, letette 's karját összefonván székében magát hátra vetette, 's fejét mellére hajtotta. Lotti könyűit felszaritá, gazdag fürteit hátra simitá, felkölt 's miután egy két pillanatig habozva állott, Rikhárd mellé repüle 's előtte térdre hullva karjait nyaka köré kerité.

„Ugy-e csak tréfálsz“ kiálta „ez tréfánál nem lehet egyéb!“ 's viszont sirva fokadva, fejét zokogva hajtá vállára.

„Lotti“ viszonzá Rikhárd hidegen „bár mennyire magamon kívül voltam is, de azt tisztán tudom, hogy tegnap éjszaka egy százfontos bankjegyet hoztam haza. Tisztán tudom hogy a' szobában nálam volt. Miolta felköltem mindenütt megkerestem, de sehol sem találtam. Rajtuk kívül, mióta én közelebből haza jöttem, a' szobában senki sem volt. A' pénz nincs nálam — tehát nálad kell lenni.“

E' beszéd alatt Lotti fejét férje válláról lassanként felemelé, 's arcát felé fordítva ragyogó barna szemeit keményen rá függeszté, könyűi lassankint megállottak; 's mikorra Rikhárd elvégzé, karjaiból nyakát csendesen kibocsátván, sohajtva felemelkedett, 's két három pillanatig szomorúan tekintve rá, megfordult, 's a' szobából hallgatva kiment.

„Még is csak előadja!“ monda Rikhárd mosolygva magában, 's reggelizését folytató.

(Vége következik.)

Állandó becs.

Állandó könyvekkel e' tár igazába dicsekszik;
Mert závarok alatt áll: belenyulni tilos.

Honi nagyság.

Ember tesz földet nagygyá; nosza nem nagy-e
Erdély?
Több nagyságos egyént melly haza földje
terem!

Ármány.